

του, καθηγητής R. Koch ἐκ πρώτης ἀρχῆς κατεῖδεν, ὅτι οἱ πρακτικοὶ συκοὶ τῆς ὑγιεινῆς ποτὲ δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῶσιν, ἀν μὴ πρότερον τεμῶσιν ἐπὶ τούτῳ ἐδρᾶσαι ἐπιστημονικὰ βάσεις. Χωρὶς λοιπὸν να λάβῃ ὥπ' ὅψιν τοὺς ἔπιαίνους καὶ τὰς κατηγορίας τῶν συναδέλφων καὶ τοῦ δημοσίου ἐπεδίωξε καὶ πάσῃ δυνάμει ἐφήρμοσε τὰς μεθόδους ἐκείνας, δι' ᾧ νὰ καθίστατο δυνατὴ ἡ ἐμβριθής μελέτη τῶν ἐλαχίστων ὁργανισμῶν ὡς νοσογόνων αἰτίων. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ ἐργασίαι του ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, πρώτος δ' αὐτὸς ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ γίνωσι τοσαῦται μελέται περὶ τῆς φθοροποιοῦ ἐκείνης νόσου, ἡτις δύο ἔβδομα ὄλων τῶν ἀνθρώπων στέλλει ἄκαυλα εἰς τὸν Ἀδην. Ὁσην φθορὰν ὅμως καὶ ἀν προξενῶσιν οἱ ἀπαίσιοι οὗτοι καὶ ἀόρατοι μικροοργανισμοὶ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐν τούτοις δὲν πρέπει μόνον αὐτοὺς νὰ θεωρῶμεν ὡς τοὺς ἀποδιπομπαίους τράγους, διότι ὑπάρχουν καὶ ἀλλαι πολλοὶ καὶ ποικίλαι ἀφορμαὶ ἀμέσως παραβλάπτουσαι καὶ καταστρέφουσαι τὴν ὑγίειναν χωρὶς νὰ συγκαταριθμηθῶσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ αἱ ἐπιρροαὶ ἐκεῖναι, αἰτινες προδιαμέτουσι μόνον τὸ σῶμα εἰς διάφορα νοσήματα.

Πάντες γνωρίζομεν ὅτι πρὸς διατήρησιν τοῦ φαινομένου ἐκείνου τῆς καύσεως, τὸ ὅπιον δονομάζομεν μετουσίωσιν, ἀπαιτεῖται πρῶτον μὲν ὁμογόνον, παρεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀτυποσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ δεύτερον ἀλλαι καυστικὰ ὄλαι, οἷαι δέδονται εἰς τὸν ἡμέτερον ὁργανισμὸν, ὑπὸ τῶν τροφῶν. Ἡ δὲ ὑγίεινὴ πρῶτον καὶ κύριον ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν τῆς ἔχει τὰ οὐσιωδέστατα ταῦτα στοιχεῖα τῆς διατήρησεως τῆς ζωῆς διὰ μόνον τὸν λόγον; ὅτι, ἀν ταῦτα μποστῶσιν ἀνωμαλίας καὶ ταραχάς, ἀνάποφευκτος ἀποβαίνει ἡ γέννησις ἀσθενειῶν. Ὅπως ὅμως πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίου πρέπει τις ἀναλόγως νὰ οἰκονομῇ καὶ νὰ κερδαίνῃ χρήματα, οὕτω καὶ μὲ τὴν παραλαβὴν τῶν τροφῶν, τῶν παραγούσων τὴν θερμότητα, ὅφειλε νὰ συμβαδίζῃ καὶ κατάλληλος ἴματισμὸς καὶ τοῦ δέρματος ἐπιμέλεια. Διότι τοιουτότρόπως

ἀποφεύγει τις πᾶσαν περιττήν καὶ ἄκαριον θερμότητος ἀπώλειαν ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ αἱ ὄλαι ἐκεῖναι, αἵτινες ἡδύναντο νὰ ἐμποδίσωσι τὴν μετουσίωσιν, ἀπομακρύνονται τοῦ σώματος διὰ τοῦ καλῶς λειτουργοῦντος δέρματος.

Πρὸς τούτους ἡ ὑγιεινὴ καθηγητὸν ἔχει νὰ ἐξετάζῃ καὶ τὰ τελικὰ ἐξαγόμενα τῶν θρεπτικῶν λειτουργιῶν καὶ νὰ μεριμνᾷ ὅπως αἱ ἐκπρίσεις καὶ αἱ ἀναθυμιάσεις γίνωνται κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον, ὡς τοῦ ἀποσύνθεσις αὐτῶν νὰ μὴ συμβαίνῃ ἐγγὺς τῶν οἰκημάτων. Διότι κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν ὁργανικῶν οὐσιῶν εἰς τὰς ἀπλουστάτας ἑνώσεις τοῦ ἀνθρακικοῦ δέξιος, τῆς ἀμμώνιας καὶ τοῦ ὅδατος, παράγονται συγχρόνως καὶ ἀλλα ἀέρια ὄλων διόλου ἀνατρέποντα τοὺς σπουδαιοτέρους τῆς ὑγιεινῆς νόμους. Ἐντεῦθεν προκύπτει δὲ ἐκ τῆς σύνφεως κινδυνος καὶ αἱ ἀλλαι βλάβαι τοῦ ὑγιοῦς ὁργανισμοῦ, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν δοπιῶν ἐνδελεχώς ἐγκύπτει ἡ πολυάριθμος χορεία τῶν περὶ τὴν ὑγιεινὴν ἀσχολουμένων ιατρῶν τῶν νεωτάτων χρόνων.

Ἄπασαι αἱ νοσογόνοι οὐσίαι τροφὴν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν αὐτῶν εὑρίσκουσιν ἐν πρώτοις εἰς τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὐ ζῶμεν καὶ κινούμενα, καὶ ἐπειτα εἰς τὸ ὄλωρ, ὅπερ πίνομεν. Ἐντεῦθεν ὁρμᾶται κατὰ ἐξοχὴν πᾶν μίασμα, ὅπερ ἐν μέρει μοιόνει καὶ τὸν ἀέρα. Διὰ ν' ἀποβῆ δὲ ἀποτελεσματικὴ ἡ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν προφυλακὴ πρέπει νὸς μελετηθῆ κυρίως ἡ ἐπιρροὴ ὄλων τῶν νοσογόνων παραγόντων ἐπὶ τῶν καθ' ἐκαστα μερῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ σκόπιμος διάταξις καὶ διάκρισις τῶν χώρων, ἐν οἷς προσκαίρως ἡ διαρκῆς ἐνδιαιτῶνται ἀνθρώποι, ἔχει διὰ τὴν ὑγιεινὴν τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα, ἢν καὶ τὰ μέσα καὶ οἱ διάφοροι τρόποι τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν δοπιῶν δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ καὶ ὅλον τὸ σύστημα τῶν λεγομένων σωστικῶν ἑταιρῶν.

Μακρὸν καὶ ποικίλον ἀληθῶς εἴνε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιστήμης ταύτης, λίαν δὲ προεξεχῶς ἐλπίζομεν νὰ μεταδώσωμεν ὀλίγας τινάς περὶ αὐτοῦ πληροφορίας εἰς τοὺς ἡμέτερους ἀναγνώστας.

Η ΟΡΝΙΘΟΓΑΛΗ.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ὁρνιθολογικῇ ἐκθέσει τοῦ συλλόγου „Ορνιθος“ ἐν Βερολίνῳ παρέστη εἰς τὰ ὅμιματα τῶν ἐπισκεφαμένων αὐτὴν φαινόμενον, κινῆσαν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἀπορίαν πάντων καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μᾶλλον πεπειραμένων ὁρνιθολόγων. Ἐντὸς κλωβίου, σχετικῶς οὐχὶ μεγάλου, εὑρίσκετο κεκλεισμένη γαλῆς ἐκ τῶν συνήθων, ἔχουσα περὶ αὐτὴν οὐκ ὀλίγα διάφορα πτηνά, ἀτίνα φαιδρῶς περιπτάντα, ἐπήδων καὶ ἐκινοῦντο περὶ τὸν ἀλλας τόσον ἐπιφοβὸν καὶ σαρκοβόρον αὐτῶν ἐχθρόν. Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς γαλῆς ἐκάθητο ἥρεμος εἰς σπῖνος, ἐγγὺς τῆς ῥίνδος αὐτῆς μία μελαγχολικὴ τρυγών ἔφαλλε τὸ ἀσμά της, εἰς τολμητίας αἰγίθαλος ἐπτερύγιεν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν της, ἐπήδω καὶ ἐπεκάθητο πρὸς στιγμὴν ἐπ' αὐτῆς, εἰς φάρος ἐκέντα διὰ τοῦ ῥάμφους του τὴν οὐράν της καὶ τίλλων τὰς τρίχας ἐφαίνετο ὡς εἰς ἀνεξήτει τι ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅμως, ἐν φ' ὄλαι ταῦτα συνέβαινον, ἡ γαλῆς ἐξηκολούθει νὰ μένῃ γαλήνιος καὶ ἀκίνητος καὶ ἐφαίνετο οὐδόλως ταρασσομένη ἐν τοῦ θορύβου τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὅχλου.

Πλήθυος θεατῶν ἵστατο ἀδιακόπως περὶ τὸ κλωβίον καὶ ἐθεώρει ἐξεστηκός τὸ ἀνεξήγητον φαινόμενον. Ὁ εἰς ἐδῶ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νομίζων ἔστητον τὸν καλλίτερον

ζωογνώστην τοῦ οόσμου, ἔλεγεν ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν εἴνε πάρα ἀπλὴ ἀπάτη, διότι ἀδύνατον ἡ γαλῆς νὰ μὴ ἐφορμήσῃ κατὰ τῶν πτηνῶν ἐκτὸς, ἐὰν μετεβλήθῃ τὸ φυσικόν της τῇ βοηθείᾳ καταλλήλων ναρκωτικῶν μέσων. Ὁ ἀλλος ἔκει ἔλεγεν, ὅτι πιθανῶς τὸ ζῷον ὑπεβλήθη προηγουμένως εἰς πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ κακώσεις, ἐξ ὣν πᾶν ἀπώλεσεν ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ περὶ αὐτὸν γινόμενα, οὕτως ὡς τοῦ μηδὲ κανὸν ἐν πτηνὸν νὰ δύναται νὰ συλλάβῃ. Τὰς θεωρίας των ταύτας ἀμφότεροι ἐστήριζον κυρίως ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῆς γαλῆς, ἡ δοπιά σχεδὸν πάντοτε κατέκειτο ἥσυχος καὶ ἀτάραχος, ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν ἐλάμβανον συγχρόνως ὑπὸ ὅψει, ὅτι ἀκριβῶς τοιωτὴ εἴνε ἡ συγκήθεια τοῦ ζώου. Ὁταν ἐγγίζει σης τῆς ἐσπέρας, κατὰ τὴν φυσικὴν τῆς γαλῆς ἔξιν, ἐγίνετο ζωηρὰ καὶ ἥρχιζε νὰ παιᾶ, συνελάμβανε μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς μικράν τινα περιστερὰν ἢ διὰ τῶν δύνχων τῆς γαλῆς, πληγγόνη, ὃταν κατόπιν ἐξερχομένη τοῦ κλωβίου διέτρεχεν διὰ τὸ οἰνοδόμημα τῆς ἐκθέσεως, προκαλοῦσα τὴν ὁργὴν τῶν πολλῶν φιττακῶν καὶ ἰδίᾳ τὸν χόλον τῶν περιέργων πτηνῶν, τῶν λεγομένων Κακκαδού, οἵτινες νεύοντες διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰς ποικιλοχρόους αὐτῶν κεφαλὰς ἀνορθούντες

έξέπεμπον κατ' αὐτῆς ἀγρίας φωνὰς ἔτοιμοι πρὸς μάχην, ἐν ὧ αὐτὴ ἀδιάφορος πρὸς ὅλον τοῦτον τὸν θόρυβον ἐπληγοῖσε τὰ γνωστὰ τῆς πρόσωπα σέιουσα τὴν οὐρὰν καὶ ἐπιζητοῦσα τὰς θωπείας τῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον ὅταν δὲ διευθυντής τῆς Ἐκδέσεως τῇ ἔριπτεν ἐνα ποντικὸν καὶ αὐτὴ ἀμέσως μετ' ἀγρίας ὅρμῆς ἐπέπιπτε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων πτηνῶν τὸν κατεβρόχθιζε, — τότε βεβαίως δὲν ἥδυνατο παρὸν νὰ χρεωκοπήσῃ ἢ σοφία δλων ἐκείνων, δσοι ἥδελον ἔκαστος κατὰ τὸν ἰδιον τρόπον νὰ ἔγγησωσι τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο φαινόμενον.

Τούτου παρέχομεν καὶ ἡμεῖς σῆμερον πιστοτάτην εἰκόνα, συνοδεύοντες αὐτὴν καὶ δὲν δὲλιγων τινῶν σημειώσεων.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἐνθα τιθασεύονται καὶ τρέφονται κατὰ μεγάλα πλήθη διάφορα γένη πτηνῶν καὶ ἴδια καναρινίων, εὑρίσκεται τις ἐν τοῖς ὁριμοκομείοις γαλᾶξιφελῶς καὶ ἀκάνως νὰ περιέρχωνται εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα μεταξὺ τῶν πτηνῶν, χωρὶς νὰ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν, ἐν ὧ ἄλλως ἐν πάσῃ περιστάσει δεικνύονται πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ ἐφορμῶσι καὶ νὰ καταδιώκωσι τοὺς ποντικούς. Περὶ

Η ΟΡΝΙΘΟΓΑΛΑΝ. Σχεδίασμα τοῦ C. Gerber.

τῶν ἔξεων τοιαύτης τινος γαλῆς σπουδαῖος γερμανος ὁρνιθολόγος, δ. Dr. Karl Russ ἔγραψεν ἐμβριθεῖς μελέτας, ἐκ τινος δ' ἐξ αὐτῶν ἀποσπῶμεν τὸ ἔξης: „Δια νὰ καταστήσω μίαν γαλῆν ἡμερον καὶ ἀκίνδυνον πρὸς τὰ ὑπὲρ ἐμοῦ τρεφόμενα πτηνά, πολλάκις ἤρκεσε κατ' ἀρχὰς μία μόνον σκληρὰ τιμωρία, ἥτις ἀργότερον ἐν εἰδει ἀπλῆς ἀπειλῆς, οὐδέποτε ὅμως πραγματικῶς ἐπανελήφθη, εἴτα ἀδιάκοπος διακρονὴ πλησίον τῶν πτηνῶν. Εἶχόν ποτε μίαν τοιαύτην λίαν ἀτίθασσον ἐν γένει καὶ ἀγρίαν, τὴν δύοις κατώρθωσα μετὰ πολλοὺς κόπους νὰ ἐθίσω εἰς τὴν ἐγγύτητα τῶν πτηνῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἥμην πάντοτε ὅλως βέβαιος περὶ τῆς ἐντελοῦς αὐτῆς ἔξημερώσεως ἀπέναντι αὐτῶν. Ἐσπέραν τινὰ

ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου εὗρε περίστασιν κατάλληλον καὶ ὑπειδύσσε διὰ τῆς ἡμικλείστου θυρίδος εἰς τὸν βρίθοντα παντὸς εἰδούς πτηνῶν μέγαν κλωβόν. Ἐν τούτοις ἀντὶ καταστροφῆς καὶ αἰματοχυσίας ἐπιστρέψας εὔρον αὐτὴν καθημένην ἡσυχας ἐν τινὶ γωνίᾳ πλησίον τῶν μικρῶν καὶ ἐκπεφοβισμένων ὀρτύγων καὶ περιστερών, αἱ δύοις εἰς τῷ τρόμῳ τῶν ἄπασαι κατέφυγον συνθλιβόμεναι· ή μία ἐπὶ τῆς ἄλλης εἰς τὰς γωνίας.“ „Ἄλλοτε μοὶ ἐστάλη ἐκ Φρισλανδίας γαλῆ τις

λίαν ἡμερος, τὸ σποιαὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐθισθεῖσα νὰ ζῇ μεταξὺ πτηνῶν ἐχρησιμοποιήθη παρέμοιος εἰς φυλακὴν τῶν κλωβῶν ἀπὸ τῶν μυῶν. Παρέθετον εἰς αὐτὴν τὴν τροφὴν ἐν τῷ αὐτῷ τρυβλίῳ, ὅθεν ἔτρωγον καὶ οἱ σπῶνοι καὶ οἱ φᾶροι, καὶ οἱ κολοιοὶ καὶ αἱ ὅρνιθες, οἱ λαγύδεις καὶ οἱ κύνες, καὶ ἐν τούτοις οὐδέποτε οὐδὲν ἢ ἐλαχίστη ταραχὴ ἐπῆλθε μεταξύ αὐτῶν. Ἡ γαλῆ αὐτῇ ἐπεδείκνυε πραγματικῶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώπου νοημοσύνην· τὸ μικρά μου θυγάτηρ, τετραέτις μόλις τὴν ἡλικίαν, ἐπαίζε μετ' αὐτῆς ὡςανεὶ ἐπαίζε μετ' ἄλλους διμήλιοις παιδίου. Τὸ κορπό καὶ τὸ κυνηγητό, ἄλλα διάφορα παιγνύδια διὰ διὰ σφαιρῶν

καὶ μικρῶν ἐκ μαρμάρου σφαιριδίων κτλ. ἐφαίνετο ὅπως δῆποτε ὅτι ἐπροένουν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς παῖς οἵτινας μεγάλην θυμηδίαν καὶ εὐχαρίστησιν. Ἐν ὧ ἡ γαλῆ πάντοτε ἡμύνετο καὶ εἰς οὐδένα ἐπέτρεπε ποτε νὰ τὴν προεβάλῃ, δισάνις ἐπαίζε μετὰ τοῦ παιδίου οὐδέλως ἀνθίστατο οὔτε ἥδημόνει, ὅταν τοῦτο τὴν συνελάμβανεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν οὐρᾶς ἢ τῶν ὥτων, σπανίως δὲ μόνον, ὅταν παραπολὺ πλέον ἐβασανίζετο, ἐπεδείκνυε τοὺς ὁξεῖς αὐτῆς ὅνυχας.“ Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων παρατηρήσεων ἐξάγεται, ὅτι καὶ ἡ γαλῆ, ἀν μετ' ἐπιμελείας καὶ προσηκούσης προσοχῆς ἀνατραφῇ, δύναται ν' ἀναπτύξῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥπτον ἵσην καὶ δύοιαν νοημοσύνην πρὸς τὴν τοῦ κυνός.